

1. Ayhan Sunar kimdir, hangi görevleri yapmış ve hangi kurumlarda-şirketlerde çalışmıştır? Bize kendinizi biraz anlatır mısınız?

Ben 1982 yılında Deniz Lisesine girdim ve sonrasında 1986 yılında Deniz Harp Okuluna devam edip 1990 yılında mezun oldum. Donanmadaki görevlerim sırasında Deniz Kuvvetlerinde elektronik harbin modernize edildiği yıllara denk geldim. TCG Alçıtepe, TCG Turgutreis ve son olarak da Almanya'daki inşa dönemini de kapsayacak şekilde TCG Barbaros firkateyninde Elektronik Harp ve Savaş Harekat Merkezi subaylığı görevlerinde bulundum. Deniz Kuvvetleri sonrası savunma sanayiinde sırasıyla MİKES, ASELSAN, STM, ANOVA ve kurucu genel müdür olarak ASİSGUARD firmalarında çalıştım.

Kariyerimin ilk 25 yılı kesintisiz elektronik harp alanında, son 5 yılı ise yapay zeka ve otonom sistemler alanında gelişti. 30 yıllık bir kariyerde istisnalar hariç 12 saatin altına hiç inmeyen, zaman zaman uzun dönemli 15 saate çıkan bir mesai temposu neticesinde tükendiğimi hissettim ve Ağustos 2020'de Asisguard'dan ayrıldım. Şimdi biraz dinleniyor ve nefes alıyorum, vaktimi de teknoloji alanında okumalarıma devam ederek geçiriyorum.

2. Elektronik harp nedir? Elektronik harp Türk halkı tarafından çokça duyulan ve merak edilen bir konu. Elektronik harbi basitçe herkesin anlayabileceği şekilde anlatabilir misiniz? Elektronik harp uygulanan bir savaş gemisinde neler olur? Hangi sistemler ve silahlar etkilenir? Elektronik harp neden kullanılır? Elektronik harbe karşı nasıl tedbirler alınır?

Pratik olarak bazı istisnaları dışarıda bırakırsak, tüm maddeler titreşir. Bu titreşimi ölçü birimi Hertz olan bir frekansla tanımlıyoruz. Frekansların yelpazesi çok geniştir. Küçük frekanstan büyük frekansa doğru, önce uzun dalgalar, sonra AM ve FM radyo dalgaları, ardından mikrodalga adı verilen dalgalar, kızılötesi ve mor ötesi dalgalar, X ışınları, gama ışınları ve kozmik ışınlar olarak devam eder. Bu frekansların bir kısmı radyo dalgası şeklindedir, gözle görülemez, bir kısmı ise optik ışınlar grubuna girer, gözle veya bazı özel tekniklerle görüntülenebilir. Örneğin gözümüzle görülebilen ışınların frekansı 400 ile 790 TeraHertz arasındadır.

Elektronik Harp, tüm bu yelpazedeki titreşimleri tespit ederek harp sahasında düşmana ait faaliyetleri tanımlamaya yönelik, gelişmiş teknikleri içeren ve bir harp uzmanlık alanıdır. Harp sahasında örneğin bir düşmanın uçağı vardır. Bu uçak üzerindeki bir radarın frekansını tespit ederek hangi uçak olduğunu tespit edebilirsiniz. Çünkü insan parmak izleri gibi, radarların da parmak izleri vardır. Yani radarlar da insan parmak izleri gibi her uçaktaki, her gemideki radar olarak birbirinden farklılık gösterir. Bir polis, olay incelemesi sırasında nasıl parmak izlerini alıp bir veri tabanı ile eşleştirerek kime ait olduğunu buluyorsa, elektronik harpte de radarın parmak izi denilebilecek bazı parametreler bir veri tabanı ile karşılaştırılarak radarın hangi radar olduğu bulunur. Buna elektronik destek adı verilir.

Ancak elektronik harp sadece bu faaliyetle sınırlı değildir. Örneğin bir radarı karıştırarak köreltmek veya radarın gördüklerinin bir kısmını radardan gizlemek veya radarın gördüklerine ilave bazı sahte hedefler gösterip radarı yanıltmaya yönelik faaliyetler de elektronik harbin faaliyet alanıdır. Bunun için de yine karmaşık bazı elektronik teknikler kullanılır. Bu faaliyetlere de elektronik taarruz adı verilir. Bu faaliyetler sadece radarlarla da sınırlı değildir, telsiz ve haberleşme sistemleri, kızılötesi görüş sistemleri gibi sistemler de elektronik harbin konusudur.

Gemilere gelince, elektronik harp bir gemi üzerindeki tüm frekans kaynaklarını (farklı radarlar) tespit etmeyi ve karıştırmayı; yanıltmayı, köreltmeyi amaçlar. Bir gemiyi elektronik harp ile atış yapamaz, füze atamaz, konumunu bilemez, etrafını radarla gözetleyemez, göremez hale getirebilirsiniz. Zaten elektronik harbin, harpte kullanım amacı da budur.

Elektronik harbe karşı en etkin tedbir tüm radarların ve frekans yayan kaynakların kapatılmasıdır. Bu sebeple adına "Emisyon Kontrolü" adı verilen bir kullanım politikası uygulanır. Harp anında savaş araçları, yani gemiler, uçaklar, kara araçları da dahil, tespit edilmemek için sadece ve sadece gerekli olduğunda ve asgari süre ile sınırlı olmak üzere radarlarını çalıştırır. Çünkü frekans kaynağının tespit edilmesini engelleyen bir karşı tedbir mevcut değildir. Bazı radarlarda adına LPI denen bazı teknolojiler uygulanarak tespit mesafesi düşürülüyor ancak bir kaynak frekans yayıyorsa, elektronik harple bu kaynak tespit edilebilir. Genel prensip budur.

3. Koral başta olmak üzere ASELSAN üretimi elektronik harp sistemlerinin Suriye'de, Libya'da, Karabağ'da başarıları biliniyor. Türk Deniz Kuvvetleri elektronik harp yeteneğinde dünyada nerede? Rusya, İsrail, Yunanistan, Mısır gibi ülkelerin donanmaları ile Türk Deniz Kuvvetlerinin elektronik harp kabiliyeti kıyaslandığında neler söylemek istersiniz?

Türk üretimi Kara konuşlu elektronik harp sistemlerinin başarısı gibi Türk savaş gemilerinde ve deniz karakol uçaklarında bulunan elektronik harp sistemleri de bu kadar başarılı mı?

Şimdi hem Deniz Kuvvetleri tarafını, hem de sanayi tarafını nispeten bilen bir kişi olarak Deniz Kuvvetlerimizin elektronik harp imkan ve kabiliyetleri açısından bulunduğu nokta ile ilgili bir değerlendirme yapmam istihbarata karşı koyma ilkelerine karşı bir durum yaratır. Belki elektronik harpçi olduğum için, belki de sizlerden bir önceki jenerasyon olmam sebebiyle bu konulara biraz daha muhafazakar bakıyorum hatta zaman zaman teknik imkan kabiliyetlerimizle ilgili ulu orta yapılan tartışmaları endişeyle izliyorum. Yazılı, basılı veya görsel medya, özellikle de sosyal medya izlenen açık kaynak istihbarat mecralarıdır.

Bu çerçevede, sadece kamuya mâl olmuş bilgiler ışığında bir değerlendirme yapacak olursa, Koral oldukça gelişmiş ve etkin bir sistem. Ancak bu değerlendirme bile anlık değerlendirmenin ötesine geçemez. Nitekim elektronik harp büyük bir yarıştı; şu an iyi olmanız yarın iyi olacağınızı garanti etmez. Biliyorsunuz, "Elektronik Karşı Tedbirleri" vardır, sonra "Elektronik Karşı Tedbirlerine Karşı Tedbirler" ortaya çıkar. Sonra bunların hepsine karşı tedbirler ortaya çıkar. Bu böyle zincirleme sürüp gider.

Bu sebeple, müsaadenizle konuyu Koral üzerinden değil, daha önemli olduğuna inandığım bazı prensipler üzerinden ele alalım. *Benim en büyük endişelerimden biri, popülist yaklaşımlar sonucu abartılan bazı başarıların harp sahasında hayal kırıklığı ile sonuçlanma olasılığı. Kamuyu bilgilendirmek, motive etmek veya cesaretlendirmekle yanıltmak arasında ince bir çizgi var ve herkesin bu çizginin bilincinde olduğunu sanmıyorum.* Bu sadece Koral ile ilgili değil tabii ki, prensiplerden bahsediyorum. Mesela, Türk Ordusu harp yeteneği gerçekten çok yüksek olan bir ordu ancak karşıımızdaki terör örgütleri de arkalarında ciddi hasım devlet destekleri olan, profesyonelleşmiş ve örtülü olarak görevlendirilmiş, güdülen örgütler. Dünyada bazı ülkeler bu örgütleri adeta üretiyor, görevlendiriyor ve konuşlandırıyor. Bu örgütlerin ellerinde bazıları henüz test aşamasında olan silah sistemleri de dahil pek çok sistem deneniyor. Bunların bir kısmı hasım ülkelerin bu alandaki yetkinliklerini görmeleri için deneniyor, bir kısmı da bizim ülke olarak geldiğimiz noktayı sahada test etmek için.

Koral'a geri dönersek, Koral'ın karşısına Koral imkan ve kabiliyetlerini aşan sistemlerle ortaya çıkmak için hasım ülkeler çözümler geliştiriyorlar. Bu bitmek bilmeyen yarışta iyiyiz deme lüksümüz yok. *Evet iyiyiz, mevcut görevleri yerine getirebiliyoruz ama o kadar.*

Yarın için bugünü unutarak yüksek motivasyon ve hırsla çalışmaya devam etmek zorundayız. Ben bu sebeple, bugün ne olduğumuzla çok ilgilenmiyorum. Evet, ilk round'u aldık, çok güzel, şimdi ikinci round'u düşünmek zorundayız.

Kanımcı Ruslar elektronik harpte en etkin ülke. Sonrasında ABD geliyor. İsrail de yetkin ülkelerden biri ancak o kadar. Yunanistan bir maşadır ve bu alanlarda kendi öz kaynaklarıyla bir yetkinlik elde etmeleri fitratlarına aykırıdır Yani bu 1000 yıldır böyle. Mısır çok sorunlu. Emperyalizme teslim olmuş durumda ve bana Türkiye'nin 40-50 yıl önceki görüntüsünü çağrıştırıyor. *Doğu Akdeniz havzasında, Mavi Vatan sınırlarımızla örtüşen alanlarda çıkarlarımıza karşı birleşen bu ülkelerin şu an temel motivasyonları Türk düşmanlığı. Paydaya bunu almış durumdadır.*

4. Türk üretimi donanma elektronik harp sistemleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Aselsan sadece Kara Kuvvetlerimiz için EH sistemi geliştirmiyor. DzKK ve HvKK dahil el atmış ve başarıyla muhtelif sistemleri yerli özgün ürünleriyle değiştirmiş durumda. Oldukça iyi sistemler. Bu arada Tübitak İltaren'i, EHSİM'i ve diğer bazı firmalarımızı da anmayı unutmayalım. Ben yerli bir sistemi sadece yerli malı yurdun malı diye değil, özellikle elektronik harp alanında diğer bazı mülahazalar sebebiyle direkt tercih ederim. Ancak elektronik harbin gerektirdiği bazı kritik teknolojilerde bağımlılığımız pek çok diğer alanda olduğu gibi devam ediyor. Ancak bir sonraki jenerasyonda bu da hallolmuş olacak. Kolay değil, çoğu insanın gazete haberlerinden okuyup üzerine iki laf edip geçtiği bu gelişmelerin ardında büyük fedakarlıklar ve emek var. Doğru yolda gidiyoruz ve bu konu partiler üstü, devlet politikası olarak sürdürülebilir şekilde ayakta tutulursa, hedefimize ulaşmamıza engel bir durum kalmayacak.

5. TCG Ufuk Test, İstihbarat Gemisi Türk Deniz Kuvvetlerinde ne amaçla kullanılacak? Geminin görevleri ve yetenekleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

TCG Ufuk, yeni nesil, modern bir istihbarat platformu. Görev, imkan ve kabiliyetlerinin kamu ile paylaşılması yasaktır. STM'deyken kendi içimizde bile bu projeyi çok büyük bir gizlilikle yürüttük.

6. Milli İstihbarat Teşkilatı Anka-I istihbarat İHA'sına sahip. Türk Deniz Kuvvetlerinin de bu tip bir İHA'ya sahip olması gerekir mi? Gerekirse kuvvete neler katar?

Türkiye'de istihbarat faaliyetlerinin organizasyonu benim donanmaya çıktığım 30 yıl öncesiyle aynı değil. Malumunuz tek bir kurum altında birleştirildi ve bu alanda otoride de MİT. MİT gerekli gördüğünde, muhtelif platformları muhtelif kuvvetlerin ihtiyaçlarına göre tahsis edecek veya görevlendirecektir. Bu TCG Ufuk için de aynı. Bir gemi ancak istihbarat işlevleri odağında Deniz Kuvvetlerinden ziyade MİT'e ait bir gemi aslında.

7. Genesis, Advent-SYS savaş yönetim yazılımları hakkında neler söylemek istersiniz?

Genesis'in doğuşu da harika bir öyküdür. Armerkom'da görevli mühendis deniz subaylarının Stacos ve Tacticos gibi yabancı menşeli sistemlerden elde ettiği bilgi birikimini, uzun yıllar boyunca, yerli bir savaş yönetim sistemine dönüştürmek için gayretlerine, belirli bir olgunluğa ulaştıktan sonra Havelsan'ı da içine alacak şekilde ordu ile sanayinin iş birliğine sektörde şahit olduk.

Genesis ve Advent gibi savaş yönetim sistemleri, bugün yerli sanayimizin geldiği noktayı işaret etmesi açısından da büyük adımlar arasında sayılabilir. Bugün fırkateyn ve korvetlerimizde, milli savaş yönetim sistemi ile tüm görevleri icra edebilmek büyük bir aşamadır. Bahse konu savaş yönetim sisteminin uçlarındaki sensörlerin, elektronik harp sistemlerinin, muhabere sistemlerinin, ağ ve veri sistemlerinin topyekun elektronik harp faaliyetlerini de layıkıyla yerine getirebildiğini görmek bizleri çok mutlu ediyor.

8. Siber savaş ile elektronik harbin ilişkisi nedir? Siber ve elektronik harbin ağ merkezli harp yapılarına muhtemel etkileri nelerdir?

Siber ve Elektronik Harp kardeş; birlikte düşünülmesi ve ele alınması gereken alanlar. Konuyu biraz daha açalım. Yeni teknolojiler, harp sahasında pek çok hibrit yeni pencereler açıyor. Eski teknolojiler kabuk değiştiriyor, yapay zeka, büyük veri, yönlendirilebilir enerji, kuantum hesaplama, bulut, blockchain ve daha nice harbin teknolojik alt yapısını değiştiriyor.

Tüm bu yeni teknolojiler ışığında, bunların harp sahasındaki etkilerinin teknik olarak ele alınması, gap analizleri dahil hasım ülke imkan ve kabiliyetlerinin sık sık değerlendirilmesi ve yeni nesil harp oyunlarının icra edilmesinin gerekli olduğunu ve sonuçta da kuvvetlerin organizasyonları dahil yeni komutanlıkların kurulmasının değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Tabii ki benim bakış açım teknik odaklı bir bakış açısı. Bu uğurda konunun diğer boyutlarıyla birlikte devletimiz ve yetkili organlarınca ele alındığını düşünüyorum.

Siber ve Elektronik Harp çok güçlü silahlar. Hava savunma sistemlerimizden, bir S-400'den de çok daha etkili olabilecek kritik sistemler. Bu alana çok büyük yatırım yapılması lazım. İnsan kaynağının süratle yetiştirilmesi ve önemli büyük ve güçlü bazı hasımlarımızla bu alanlarda yarın rekabette galip gelebilecek seviyeye gelmemiz lazım. Burada bakış açısı prensip olarak çıtaı nereye koyduğunuzla ilgilidir.

Eğer en iyi olmaya soyunduysanız, o zaman her zaman daha iyi yapılabilecek şeyler vardır. Ben Türkiye'nin en iyi olmaya yönelik bir hedefe ulaşmak için çalışması gerektiğine inanıyorum. Yunanistan'dan, İran'dan, Mısır'dan veya İsrail'den daha iyi olmak bizim için bir hedef olmamalı. Ağ merkezli hareketin ağ bağımlı hale geldiği noktada bu teknolojilerin getirdiği yeni zafiyet alanları da incelenmeli, gerektiğinde lokal ağlarla harbin idamesinin tedbirleri alınmalıdır. *Çünkü kiminle savaşağımızı bilmiyoruz ve harp planları şununla zaten savaşmayız diye yapılmaz. O zaman en iyisi olmak zorundayız.*